

# 14è CONCERT DE GRALLERS DE SANTA LLÚCIA

16 i 17 de desembre de 2005  
Reus

organitza:

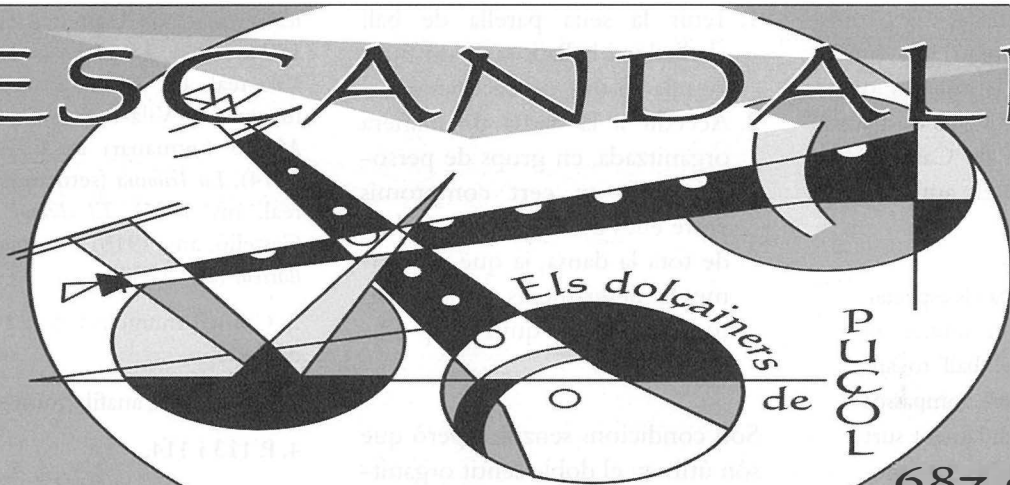


col·labora:



Generalitat de Catalunya  
Departament de Cultura  
Centre de Promoció de la Cultura  
Popular i Tradicional Catalana

## ESCANDALL



Tel.  
687 924 492

## PACO ROCA

Camí La Bola, 55  
46800 Xàtiva (València)  
Tel. 678 567 862  
Particular 96 227 61 04

Construcció de:

- Falles
- Fogueres
- Gegants i cabuts
- Dracs
- Restauracions artístiques
- Decoracions



# EL RETORN DEL RABEQUET

Artur Blasco

Cada any, a l'arribada de la primavera, en les xerrades dels veïns i de carrer de molts pobles del Pallars Sobirà, hi apareix el nom d'un vell instrument popular, la intervenció del qual en la vida rural es perd en el temps i en la memòria: el rabec o rabequet. L'aparició cíclica d'aquest nom es produeix per vinculació a una pràctica d'agricultura domèstica: fangar els horts per disposar-los per a la plantació i la sembra. Sovint, una part d'ells es reserva per sembrar-hi l'anomenada carabassa de rabequet, que les

mestresses de casa empren per fer-ne saboroses olles de vianda.

El vincle d'aquesta carabassa amb el rabequet es basa en el fet que la manera més freqüent de construir-lo era utilitzant aquesta carabassa com a caixa de ressonància, complementada amb una tapa harmònica de pell d'ovella, xai o cabrit. El rabequet, instrument de la família dels cordòfons, emet el so mitjançant el frec de les cordes amb un arc. Les cordes són de buidell d'ovella i l'arc consisteix en

un branc de fusta plana o corbada amb crin de cua de cavall lligada als extrems.

Hi ha rabecs de dues i de tres cordes, i a Occitània els construeixen fins i tot de quatre. Les cordes s'afinen per intervals de quarta justa, per quintes, o combinant intervals de quarta i quinta per tal d'afavorir-ne la digitació en algun cas.

Per la seva semblança amb el violí i la seva vinculació amb l'ofici de pastor, es coneix també amb el nom de violí de pastor. L'instrument ha estat sempre present en aquells indrets on tradicionalment hi ha hagut activitat ramadera de bestiar de llana, i s'ha desplaçat estacionalment en el període primavera-tardor amb els pastors a través de les llargues cabaneres de transhumància.

Un dels trets diferencials del rabec és que s'ha de considerar no com a un simple instrument melòdic, sinó d'autoacompanyament, el qual es produeix per la vibració simultània de les diferents cordes. Es toca en posició descendent, recolzant-lo sobre la cuixa o entre les dues cames, o en posició ascendent al llarg del braç, contra l'aixella.

Malgrat ésser un instrument eminentment popular, durant l'època medieval va ser molt utilitzat pels joglars i va ser present en la música culta europea. En el decurs del temps, alguns rabequistes van substituir el rabec pel violí, el qual tocaven com aquell, afinant-lo en intervals de quarta justa i utilitzant també la corda més gruixuda a l'aire, com a bordó.



83

INSTRUMENTS

SILVIA ÀLVAREZ



Al Pallars Sobirà he trobat referències del rabequet en dues persones, ambdues cantaires informants dels meus treballs de recerca sobre el cançoner de tradició oral: Concepció Llardent, de casa Morera, de Saurí, a la Vall d'Àssua, qui em va explicar que el seu pare –que ella descrivia vestit amb calça curta i mitjons de llana fins als genolls–, parlava amb admiració dels músics de Rialp, que tocaven «instruments de fust», en contrast amb els de Llessú i la Vall Fosca, que feien sonar el graire i, en temps més vell, el rabequet, que ells mateixos construïen.

A Farrera, una altra cantadora de tradició oral, Generosa Garreta, de casa Marçal, em va cantar una cançó de Nadal que comença dient: «Si n'eren tres pastorets, tots tres són dins d'una cova, la un toca el rabequet, l'altre sona la viola i lo més petit de tots [...]».

Els orígens del rabeç s'haurien de buscar a l'Àsia central, des d'on pobles conqueridors el van portar a Occident pel nord d'Àfrica. Allà es va incorporar a les cultures magrebíes, arribant a la península Ibèrica amb les primeres invasions musulmanes, al segle VIII. Els pastors, amb els seus moviments transhumants, el van estendre pel territori.

Actualment, l'ús del rabeç és molt restringit. S'ha tocat i encara es toca en algun indret de Castella, d'Andalusia i d'Extremadura, i es manté viu a Cantàbria, a les valls de Campoo i de Polaciones, prop de la Lièbana Alta i dels Pics d'Europa.

Des de fa temps he pensat que valdria la pena recuperar aquest instrument per a la nostra música tradicional, però a part de les dues referències esmentades, no n'he trobat cap més vestigi enlloc del Pirineu.

Una de les vies de recuperació de l'instrument podria ser l'organització de tallers, potser en el marc dels Tallers d'Arsèguel, organitzats pel CAT en col·laboració amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i de l'associació Arsèguel i els acordionistes del Pirineu. Amb aquest objectiu, a la tardor del 2003 vaig anar a Cantàbria a reunir-me amb un rabelista de Cueto, Chema Puente, trobada en la qual va quedar tot enllestit per posar-nos mans a l'obra. Vaig tornar amb uns quants rabeços construïts pel luthier Andreas, de Burgos, i el compromís de Chema Puente de venir a Arsèguel quan convingués. Jo, per la meua part, esperant que arribi aquesta ocasió, ja he començat a improvisar-hi l'acompanyament d'algun romanço i d'alguna folia amb el desig que després de tants anys de confinament torni a casa.

## La Romàntica del Saladar

## i Urbàlia Rurana

junts en



## De la festa, la vespra

Urbàlia Rurana – 629 639 325 – [urbalia@jazzfree.com](mailto:urbalia@jazzfree.com)

La Romàntica del Saladar – 610 989 428 – [romantica@servicam.com](mailto:romantica@servicam.com)